

## СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 338.43:336.025

**Ільїна М.В.***кандидат соціологічних наук, старший науковий співробітник  
Інституту економіки природокористування та сталого розвитку  
Національної академії наук України***Шпильовий І.М.***кандидат наук з державного управління,  
головний спеціаліст департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації  
Міністерства освіти і науки України*

### СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У КРАЇНАХ – КАНДИДАТАХ НА ВСТУП ДО ЄС

У статті обґрунтовано актуальність дослідження інституційних та фінансових механізмів Спільної аграрної політики ЄС у частині розвитку сільських територій країн-кандидатів. Описано основні етапи становлення системи відповідних механізмів та інструментів, проаналізовано їхні переваги та недоліки, у т. ч. спроможність забезпечувати соціально-екологічний розвиток територій. У цьому контексті представлено пріоритетні напрями розвитку агропромислового комплексу та сільських територій України.

**Ключові слова:** Спільна аграрна політика ЄС, сільська територія, соціально-екологічний розвиток, інституційний механізм, фінансовий механізм.

#### **Ильина М.В., Шпилевой И.Н. СТИМУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ В СТРАНАХ – КАНДИДАТАХ НА ВСТУПЛЕНИЕ В ЕС**

В статье обоснована актуальность исследования институциональных и финансовых механизмов Общей аграрной политики ЕС касательно развития сельских территорий стран-кандидатов. Описаны основные этапы становления системы соответствующих механизмов и инструментов, проанализированы их преимущества и недостатки, в т. ч. способность обеспечивать социально-экологическое развитие территорий. В этом контексте представлены приоритетные направления развития агропромышленного комплекса и сельских территорий Украины.

**Ключевые слова:** Общая аграрная политика ЕС, сельская территория, социально-экологическое развитие, институциональный механизм, финансовый механизм.

#### **Iliina M.V., Shpyliovyy I.M. INCENTIVES TO THE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN THE EU ACCESSION COUNTRIES**

Significance of studying institutional and financial mechanisms of pre-accession support to the development of rural territories in framework of the EU Common agrarian policy is discovered. Milestones of the mechanisms and instruments establishing are depicted. Advantages and disadvantages of the mechanisms are analyzed, and ability of the mechanisms to support social and ecological sides of the development of rural territories is evaluated. In that regard approaches to develop agrarian industry and rural territories in Ukraine are presented.

**Keywords:** Common agrarian policy of the EU, rural territory, social-ecological development, institutional mechanism, financial mechanism.

**Постановка проблеми.** Аграрній політиці Європейського Союзу притаманний високий ступінь інтегрованості до усіх інших сфер діяльності Співтовариства. Відповідність практики ведення сільського господарства у країнах, що претендують на входження до ЄС, завжди було одним із найбільш важливих та суперечливих питань, що поставали перед Співтовариством під час розгляду можливостей його розширення. Більше того, на відміну від країн заходу й півночі європейського континенту Центральній та Східній Європі притаманна набагато більша частка сільського населення та залучених до сільського господарства. Тому вимога приведення аграрної політики країн – кандидатів на вступ до Європейського Союзу у відповідність зі Спільною аграрною політикою ЄС (САП ЄС) відзначається жорсткістю й однозначністю. Метою цієї вимоги є забезпечення спроможності країни з першого дня після набуття нею членства у ЄС брати участь у всіх програмах та заходах Співтовариства.

У процесі підготовки до вступу до ЄС країни-кандидати (і навіть країни –потенційні кандидати) мають можливість отримувати фінансову, технічну, консультаційну й інші види допомоги для забезпечення виконання вимог Співтовариства, насамперед в частині налагодження транскордонної співпраці, регіонального, сільського розвитку та розвитку людських ресурсів. Програми такої допомоги відзначаються тематичною розгалуженістю, структурною багатогранністю та тривалою різноманітністю. При цьому соціально-екологічний аспект перелічених напрямів допомоги є важливим та невід'ємним її завданням.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вітчизняні вчені й економісти відзначають актуальність досліджень проблем сталого розвитку сільських територій та доцільність застосування відповідного європейського досвіду. Так, Геець В.М., Бородіна О.М., Прокопа І.В. вказують на брак механізмів реаліза-

ції і фінансового забезпечення загальнодержавних рішень, спрямованих на призупинення деградації села [1, с. 35]. Однією з причин такої ситуації Морозюк Н.В. називає принципову відсутність в Україні окремої політики сільського розвитку з притаманними лише їй механізмами та інструментами розв'язання специфічних проблем вітчизняного села [2, с. 168].

Бородіна О.М. та Прокопа І.В. наголошують на позитивному європейському досвіді вирішення соціально-екологічних проблем сільських територій: «сільське господарство продовжує бути найбільшим користувачем ресурсів сільських територій і важливим чинником впливу на якість навколишнього природного середовища та природних ландшафтів у ЄС. Завдяки політиці сільського розвитку багатьох сільських громад у ЄС започаткували та усталили тенденції до економічного зростання, вирішення екологічних та соціальних проблем на сільських територіях» [3, с. 302], а Борщевський В.В. відзначає особливу актуальність врахування відповідного досвіду ЄС з огляду на поточну територіальну реформу та децентралізацію системи влади в Україні: «Завдяки механізму децентралізації на сільських територіях країн – членів ЄС вдається досягнути балансу між економічними, екологічними та соціальними пріоритетами розвитку» [4, с. 167]. Високу оцінку європейському досвіді регулювання розвитку сільського господарства за допомогою різноманітних систем дотування, субсидування, відшкодування витрат сільськогосподарським підприємствам, спеціалізованого кредитування та страхування, компенсаційних платежів та бюджетів регіонального розвитку дають Стегней М.І. [5, с. 128], Борщевський В.В., Притула Х.М., Крупін В.Є., Куліш І.М. [6, с. 45]. Іноземні вчені одними з найперспективніших організаційно-економічних механізмів забезпечення сталого розвитку села називають стимулювання різноманітних за своєю суттю інвестицій у природний, людський, матеріально-технічний капітал та забезпечення інституційної спроможності сільських громад ефективно використовувати, модернізувати та реструктуризовувати належні їм територіальні активи (Засада І., Реуттера М., Пьорра А. [7, с. 187]).

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** З огляду на суттєві прогалини вітчизняної політики соціального розвитку села та здатність агропромислового комплексу чинити особливо негативний вплив на екологічний стан сільських територій зростає актуальність наукових досліджень принципів та інструментів САП ЄС в частині сільського розвитку. В контексті євроінтеграційних намірів України спеціального наукового аналізу потребують інституційні та фінансові механізми ЄС, здатні в перспективі сприяти наблизенню вітчизняної політики сільського розвитку до вимог Співтовариства.

**Мета статті** полягає у викладі результатів науково-практичного аналізу інституційних та фінансових механізмів забезпечення соціально-екологічного розвитку сільських територій країн – кандидатів на вступ до ЄС як частини Спільної аграрної політики Співтовариства.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У 1999 р. в Європейському Союзі, зважаючи на плани його суттєвого розширення в найближчий час та необхідність докорінної трансформації соціально-економічної системи країн – кандидатів на вступ, було започатковано Спеціальну програму адаптації політики агровиробництва та сільського розвитку (Special Accession Program for Agriculture and

Rural Development – SAPARD) [8]. Програма включала заходи, спрямовані на забезпечення ефективної політики агровиробництва та сільського розвитку у десяти країнах – кандидатах на вступ до ЄС: Болгарії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії, Словаччині, Словенії, Угорщині, Чехії, а з 2004 р. – ще й Хорватії. Метою Програми було сприяння впровадженню у цих країнах засад Спільної аграрної політики ЄС, принципів сталого розвитку аграрного сектора та сільських територій. Основними критеріями ефективності Програми стали функціонування дієвих механізмів, що регулюють аграрний ринок, досягнення стандартів якості продукції, збереження та створення нових робочих місць в агросекторі, а також поліпшення показників якості навколишнього природного середовища.

З цією метою країни-бенефіціарії (одержувачі допомоги), враховуючи поточний стан справ у власному агросекторі та на сільських територіях, мали самостійно визначити декілька напрямів своєї подальшої діяльності з-поміж запропонованих SAPARD та покласти їх в основу національних планів агропромислового і сільського розвитку. Програма пропонувала, зокрема, такі напрями, як 1) інвестиції у розвиток сільськогосподарських угідь; 2) поліпшення процесів виробництва та продажу продукції сільського і рибного господарства; 3) удосконалення системи контролю якості харчових продуктів, ветеринарного і фітоконтролю; 4) розробка екологічно сприятливих систем агровиробництва; 5) розвиток і диверсифікація сільської економіки, винайдення альтернативних джерел праці та доходу місцевого населення; 6) допомога у створенні та управлінні фермерськими господарствами; 7) сприяння у створенні виробничих асоціацій; 8) відновлення та розвиток сільських поселень, захист і збереження їхньої спадщини; 9) поліпшення системи землекористування, створення та оновлення земельних кадастрів; 10) удосконалення системи управління водними ресурсами сільськогосподарського призначення; 11) сприяння розвитку лісового господарства, заліснення сільгоспугідь, підтримка приватного лісоволодіння, виробництва та продажу лісгосподарської продукції.

Тематично більшість перелічених напрямів збігалася із заходами, що реалізовувалися у той час у країнах Співтовариства в межах національних планів сільського розвитку (Rural Development Plan – RPD). Водночас SAPARD та RPD містили деякі суттєві відмінності, зумовлені меншою ефективністю управління сільським господарством та згубною практикою монокультурного агровиробництва у країнах – кандидатах на вступ до ЄС [9, с. 27]. Ці відмінності слід розглянути детально.

Насамперед SAPARD включала заходи з допомоги у реструктуризації систем управління та виробництва у сільському господарстві: без створення та регулярного оновлення земельних кадастрів забезпечення контролю за виконанням будь-яких заходів у цій сфері було неможливим, що порушувало одну з ключових вимог САП ЄС. По-друге, допомога у створенні виробничих асоціацій: це мало полегшити реструктуризацію систем агровиробництва у країнах-бенефіціаріях. В частині розвитку людського капіталу SAPARD, на відміну від RPD, не пропонувала субсидій для зменшення пенсійного віку фермерів або для підтримки молодих фермерів, обмежуючись тренінгами для перелічених категорій населення. Що суттєво, SAPARD не містила заходів, спрямованих на розвиток депресивних територій, і значно менше уваги приділяла охороні навколишнього

природного середовища, що знайшло відображення у суттєво скороченому у порівнянні з RPD перелікові агроекологічних заходів. Подібним чином Програма пропонувала значно менше заходів з розвитку і диверсифікації сільської економіки, які у країнах ЄС включали просування на ринку сільськогосподарської продукції високої якості, збільшення кількості соціальних послуг селянам, розвиток традиційних ремесел та сільського туризму.

Загальне фінансування у перший рік реалізації Програми SAPARD (2000 р.) склало 529 млн. євро. Між країнами ця сума розподілялася з урахуванням їхнього питомого ВВП, поточної економічної ситуації, чисельності сільського населення та площі сільських територій. Завдяки застосуванню цих показників 90% фінансування припало на території, де щонайменше 65% земель мають сільськогосподарське призначення та 35% і більше найнятих працівників залучені до сільського господарства. Решта коштів (10%) розподілялася залежно від економічного стану територій, у т. ч. – від частки аграрного сектору у ВВП. Як видно з таблиці 1, кошти за Програмою розподілялися нерівномірно, і 77% загального її фінансування

Таблиця 1

**Розподіл фінансової допомоги країнам – кандидатам на вступ до ЄС за програмою SAPARD**

	У цінах 1999 р., млн. євро		Частка у загальному обсязі фінансування, %	
	2000	2000–2009	2000	2000–2009
Болгарія	53	327	10,1	12,2
Естонія	12	50	2,3	1,9
Латвія	22	80	4,2	3,0
Литва	30	125	5,7	4,7
Польща	171	708	32,6	26,3
Румунія	153	1030	29,1	38,3
Словаччина	18	76	3,4	2,8
Словенія	6	26	1,1	1,0
Угорщина	38	160	7,2	6,0
Хорватія	---	14	---	0,5
Чехія	22	92	4,2	3,4

Розраховано авторами за [9, с. 32]

припало на три з одинадцяти країн – Болгарію, Польщу та Румунію.

Наступною програмою фінансування країн-кандидатів та потенційних кандидатів на вступ до ЄС стала IPA (Instrument of Pre-Accession Assistance), що набула чинності у 2007 р. [10, с. 313]. Програма мала на меті консолідувати в один інструмент низку інших програм та механізмів (PHARE, PHARE CBC, ISPA, SAPARD, CARDS, фінансова допомога Туреччині), розроблених з метою сприяння наблизенню країн-кандидатів та потенційних кандидатів до вимог ЄС. Програма IPA складалася з п'яти компонентів: допомога в модернізації існуючих та створенні нових інституцій; транскордонна кооперація (з країнами ЄС та іншими учасниками Програми); регіональний розвиток (транспорт, охорона довкілля, економічний розвиток регіонів); людські ресурси (зростання людського капіталу, боротьба з соціальною ексклюзією); сільський розвиток.

Таблиця 2

**Структура заходів сільського розвитку країн – кандидатів на вступ до ЄС за програмою IPARD [10, с. 313–314]**

Напрямок	Заходи
Підвищення ефективності ринкових механізмів та впровадження стандартів ЄС	Інвестиції на реструктуризацію сільгоспугідь і досягнення стандартів ЄС щодо їх використання
	Інвестиції на реструктуризацію систем виробництва і продажу продукції сільського та рибного господарства і досягнення відповідних стандартів
	Сприяння створенню виробничих асоціацій
Підготовка до реалізації агроекологічних заходів і локальних стратегій сільського розвитку	Підготовка до реалізації заходів з охорони навколишнього природного середовища й ландшафтів
	Підготовка до реалізації локальних стратегій сільського розвитку
Розвиток сільської економіки	Поліпшення стану та будівництво об'єктів інфраструктури села
	Розвиток та диверсифікація сільської економіки
	Навчання та тренінги
Технічна допомога	

Таблиця 3

**Фінансування заходів сільського розвитку у країнах – кандидатах на вступ до ЄС за програмою IPARD у 2007–2012 рр.**

	Македонія		Туреччина		Хорватія	
	тис. євро	%	тис. євро	%	тис. євро	%
<b>1. Підвищення ефективності ринкових механізмів та впровадження стандартів ЄС</b>	<b>48 759</b>	<b>74,5</b>	<b>457 591</b>	<b>70,4</b>	<b>81 911</b>	<b>63,1</b>
1.1. Інвестиції у розвиток с/г угідь	25 837	39,5	260 155	40,0	41 094	31,6
1.2. Створення виробничих асоціацій	1 270	1,9	37 431	5,8	0	0,0
1.3. Інвестиції у виробництво та продаж с/г продукції	21 652	33,1	160 005	24,6	40 817	31,4
<b>2. Підготовка до реалізації агро-екологічних заходів і локальних стратегій сільського розвитку</b>	<b>1 395</b>	<b>2,1</b>	<b>31 927</b>	<b>4,9</b>	<b>4 439</b>	<b>3,4</b>
2.1. Охорона довкілля та ландшафтів	930	1,4	12 280	1,9	1 489	1,1
2.2. Локальні стратегії сільського розвитку	465	0,7	19 648	3,0	2 951	2,3
<b>3. Розвиток сільської економіки</b>	<b>12 718</b>	<b>19,4</b>	<b>147 861</b>	<b>22,7</b>	<b>40 184</b>	<b>30,9</b>
3.1. Поліпшення інфраструктури села	2 075	3,2	0	0,0	30 138	23,2
3.2. Диверсифікація сільської економіки	9 714	14,8	147 861	22,7	10 046	7,7
3.3. Навчання та тренінги	930	1,4	0	0,0	0	0,0
<b>4. Технічна допомога</b>	<b>2 620</b>	<b>4,0</b>	<b>13 008</b>	<b>2,0</b>	<b>3 363</b>	<b>2,6</b>
<b>ЗАГАЛЮМ</b>	<b>65 492</b>	<b>100,0</b>	<b>650 387</b>	<b>100,0</b>	<b>129 897</b>	<b>100,0</b>

Розраховано авторами за [10, с. 315]

Саме для сприяння сільському розвитку країн-кандидатів в межах IPA було розроблено програму IPARD (Instrument for Pre-Accession Assistance in Rural Development). Програма включала фінансову допомогу країнам-кандидатам за такими трьома напрямками, як підвищення ефективності ринкових механізмів та впровадження стандартів ЄС, підготовка до реалізації агроекологічних заходів і локальних стратегій сільського розвитку та розвиток сільської економіки (табл. 2). Також з метою поліпшення процесів управління в межах реалізації зазначених заходів країнам надавалася технічна допомога.

У 2007–2013 рр. загалом на реалізацію програми IPA було виділено 11 500 млн. євро, у т. ч. 1 133,7 млн. – за напрямом «сільський розвиток». Фінансова допомога в обсязі 845,8 млн. євро за цим напрямом надавалася протягом 2007–2012 рр. Македонії (8% обсягу фінансування), Туреччині (77%) та Хорватії (15%). Відповідний розподіл фінансування заходів наведено у таблиці 3.

Особливості розподілу фінансування заходів сільського розвитку свідчать про ступінь їхньої актуальності для країн-бенефіціаріїв та ЄС. Сукупно для зазначених у таблиці 3 країн найбільший протягом аналізованого періоду обсяг фінансування припадає на інвестиції у розвиток сільськогосподарських угідь (39%), інвестиції у виробництво та маркетинг продукції сільського та рибного господарства (26%), диверсифікацію сільської економіки (20%), а також на поліпшення інфраструктури села у Хорватії (23%).

За вимогами Співтовариства країни-бенефіціарії Програми IPARD повинні з власного бюджету забезпечувати фінансування не більше половини загального обсягу витрат на реалізацію заходів Програми, а ЄС – не більше двох третин. На практиці частка витрат обох сторін може бути більшою, зростаючи у випадку країн-бенефіціаріїв до 55% (для фінансування програм підтримки молодих фермерів), у другому – до 80% (для фінансування підготовки до реалізації агроекологічних заходів і локальних стратегій сільського розвитку, а також технічної допомоги).

У поточний період (2014–2020 рр.) діє наступний етап Програми – IPA-II, що поширюється на країни-кандидати (Ісландія, Македонія, Сербія, Туреччина, Чорногорія) та країни – потенційні кандидати (Албанія, Боснія та Герцеговина, Косово) [11]. Основні цілі цього етапу Програми в цілому збігаються з цілями IPA-I (2007–2013 рр.), що полягають у підвищенні якості управління та інституційної спроможності країн-кандидатів, а також з цілями «EU 2020 Agenda» – програмним документом розвитку ЄС до 2020 р. Основною відмінністю IPA-II від попереднього етапу є суттєве посилення зв'язку між політичними деклараціями держав, що прагнуть євроінтеграції, та фінансовою допомогою ЄС на реалізацію відповідних заходів, а також надання бенефіціаріям більшої свободи вибору напрямів діяльності в межах Програми.

В частині сільського розвитку заходи IPA-II розраховані на три країни: Македонію, Туреччину та Чорногорію. Загальна спрямованість цієї частини Програми залишається незмінною: підвищення конкурентоспроможності сільського господарства, стале природокористування, управління змінами клімату, збалансований розвиток сільських територій. Водночас заходи, реалізовані в межах Програми сільського розвитку в країнах-бенефіціаріях, мають відповідати пріоритетам Співтовариства, визначеним у Стратегії

«Європа-2020» (Europe 2020 strategy). Умовно ці пріоритети можна структурувати за такими напрямками політики:

- аграрна політика: посилення конкурентоспроможності сільського господарства та забезпечення життєздатності фермерських господарств; організація руху виробленої сільськогосподарської продукції від виробника до споживача та зменшення ризиків, пов'язаних із веденням сільського господарства; забезпечення трансферу знань та інновацій у сільському, лісовому господарстві та на сільських територіях;

- екологічна політика: збереження, захист і відтворення екосистем, що зазнають впливу сільського та/або лісового господарства; ефективне використання природних ресурсів; перехід сільського, лісового господарства та агровиробництва до технологій, що не спричиняють змін клімату;

- соціальна політика: сприяння соціальній інклюзії та соціальному розвитку сільських територій, зменшення рівня бідності.

**Висновки.** Враховуючи євроінтеграційні наміри України та високий ступінь інтегрованості аграрної політики ЄС до усіх сфер діяльності Співтовариства, наближення вітчизняної практики сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій до вимог Європейського Союзу набувають особливої актуальності. Ключовими напрямками у цьому відношенні, окрім суто агровиробництва, є сільський розвиток та збереження людського капіталу.

Система інституційних та фінансових механізмів ЄС, спрямованих на забезпечення розвитку сільських територій країн-кандидатів, об'єднує вже завершені та досі чинні програми. Спеціальна програма адаптації політики агровиробництва та сільського розвитку SAPARD (2000–2009 рр.) спрямовувалася в першу чергу на подолання неефективної системи управління сільським господарством та згубною практикою монокультурного агровиробництва країн-кандидатів. Програма не виконувала функцій забезпечення соціально-екологічного розвитку сільських територій: їй бракувало заходів з диверсифікації сільської економіки, розвитку людського капіталу та депресивних територій, а також з охорони навколишнього природного середовища.

Подальші інституційно-фінансові інструменти усували ці недоліки: перший етап Програми сприяння сільському розвитку країн-кандидатів – IPARD (2007–2013 рр.) передбачав фінансування заходів, спрямованих на підвищення ефективності ринкових механізмів, реалізацію агроекологічних заходів і локальних стратегій сільського розвитку, загальний розвиток сільської економіки. З огляду на обсяги фінансування найактуальнішими напрямками Спільної аграрної політики ЄС щодо країн-кандидатів на той час були інвестиції у розвиток сільськогосподарських угідь, інвестиції у виробництво та маркетинг продукції сільського господарства, диверсифікація сільської економіки та поліпшення інфраструктури села.

На поточному етапі Програми IPARD (2014–2020 рр.) цілі САП ЄС щодо країн-кандидатів залишаються незмінними в частині соціально-екологічного розвитку сільських територій (підвищення конкурентоспроможності сільського господарства, стале природокористування, управління змінами клімату, збалансований розвиток територій), але передбачають суттєве підвищення якості управління та інституційної спроможності аграрного сектору цих країн. З огляду на це пріоритетними напрямками розвитку



агропромислового комплексу України мають стати посилення конкурентоспроможності сільського господарства шляхом наближення до вимог ЄС; маркетинг сільськогосподарської продукції від виробника до споживача; трансфер знань та інновацій; збереження, захист і відтворення екосистем, що зазнають впливу сільського господарства; перехід сільського господарства та агровиробництва до екологічно ефективних технологій; зменшення рівня бідності мешканців сільських територій та подолання процесів соціальної деградації.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація : [наукова доповідь] / За ред. [В.М. Гесця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи] ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 56 с.
2. Морозюк Н.В. Особливості формування системи забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні / Н.В. Морозюк // Наука й економіка. – 2013. – № 4(32). – Т. 2. – С. 167–170.
3. Теорія, політика та практика сільського розвитку / За ред. д. е. н., чл.-кор. НАНУ О.М. Бородіної, д. е. н., чл.-кор. УААН І.В. Прокопи ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 376 с.
4. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : [монографія] / НАН України ; Ін-т регіональних досліджень ; наук. ред. В.В. Борщевський. – Львів, 2012. – 216 с.
5. Стегней М.І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії / М.І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 3(141). – С. 125–133.
6. Борщевський В.В., Притула Х.М., Крупін В.Є., Куліш І.М. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України (на прикладі Карпатського регіону) : [науково-аналітична доповідь] / [В.В. Борщевський, Х.М. Притула, В.Є. Крупін, І.М. Куліш] ; НАН України. Інститут регіональних досліджень ; наук. ред. В.В. Борщевський. – Львів, 2011. – 60 с.
7. Zasada I. Between capital investments and capacity building – Development and application of a conceptual framework towards a place-based rural development policy / [ I. Zasada, M. Reutera, A. Piorra and others ] // Land Use Policy. – 2015. – № 46. – P. 178–188.
8. Council Regulation (EC) No 1268/1999 of 21 June 1999 // Official Journal L 161. – 26 June 1999. – P. 87–93.
9. Synthesis of SAPARD ex-post evaluations – update: Bulgaria, Croatia, Romania. Final report / European Commission. – Vienna : Metis GmbH, 20 September 2013. – 119 p.
10. Rural Development in the European Union. Statistical and Economic Information. Report 2013 / European Commission DG Agriculture and Rural Development, December 2013. – 384 p.
11. Regulation (EU) No 231/2014 of the European Parliament and the Council of 11 March 2014 on establishing an Instrument for Pre-accession Assistance (IPA II) // Official Journal L 132. – 3 May 2014. – P. 32–52.

УДК 338.3

**Кравець М.А.**

*студент факультету міжнародних економічних відносин  
та туристичного бізнесу  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

**Гріховодов М.С.**

*студент факультету міжнародного бізнесу  
Київського інституту міжнародних відносин  
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

**Казакова Н.А.**

*кандидат географічних наук,  
професор кафедри міжнародних економічних відносин  
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

### АПК УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ (СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ)

Стаття присвячена дослідженню сьогоденної ситуації агропромислового виробництва, його тенденцій та перспектив розвитку. В роботі подано комплексну статистичну інформацію щодо стану агропромислового виробництва, його торговельного балансу. Проведено аналіз залежності ВВП України від стану функціонування АПК, його розвитку.

**Ключові слова:** АПК, народногосподарська система, територіально-виробничий комплекс, агропромислова інтеграція, промисловий сектор, архітектура транспортної системи, капітальні інвестиції.

**Кравець Н.А., Гріховодов Н.С., Казакова Н.А. АПК УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ (СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ)**

Статья посвящена исследованию сегодняшней ситуации агропромышленного производства, его тенденций и перспектив развития. В работе представлена комплексная статистическая информация о состоянии агропромышленного производства, его торгового баланса. Проведен анализ зависимости ВВП Украины от состояния функционирования АПК, его развития.

**Ключевые слова:** АПК, народнохозяйственная система, территориально-производственный комплекс, агропромышленная интеграция, промышленный сектор, архитектура транспортной системы, капитальные инвестиции.

**Kravets M.A., Grihovodov M.S., Kazakova N.A. CURRENT DEVELOPMENT OF UKRAINE'S AGRICULTURE SECTOR (STATE AND PROSPECTS)**

The article investigates current situation of agricultural production, its trends and prospects. The paper presents comprehensive statistical information on agricultural production, its trade balance. The authors have conducted analysis of Ukraine's GDP (depending on the state of agriculture sector, its development).

**Keywords:** agriculture, national economic system, territorial and production complex, agro-industrial integration, industrial sector, transportation system architecture, capital investment.